

Індивідуальні особливості «об'єкта ревнощів» (провокатора): схильність до брехні, слаборозвинені моральні налаштування, активність та незалежність поведінки.

Вплив ситуації поведінкового прояву ревнощів: час доби, наявність знайомих (незнайомих) людей, загальна атмосфера.

Таким чином розглянувши ревнощі із різних сторін і в різних аспектах прояву слід зазначити важливість їхньої вагомості при побудові міжособистісних стосунків. Адже вони своїм виникненням і характером перебігу охоплюють повністю особистість, у всіх її проявах і досить часто не піддаються керуванню. А зважаючи на те, що кожна із сфер людського існування базується на міжособистісній взаємодії, то доцільним буде врахування вірогідності виникнення ревнощів і прогнозування відповідних поведінкових реакцій, а також власного поводження.

Перспективним напрямком дослідження є визначення індивідуальних особливостей суб'єкта та об'єкта ревнощів, характеристики поведінкових проявів у стані ревнощів, а також визначення домінуючих і додаткових чинників, які сприяють виникненню ревнощів, або ж посилюють їх.

Вітяк О.

Науковий керівник – доц. Шпак М. М.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

Актуальність проблеми дослідження. Сучасна епоха зумовила потребу в новому типі особистості, здатної самостійно приймати рішення, нестандартно та гнучко мислити. Тому перед суспільством і школою зокрема стоїть завдання забезпечити розвиток творчих здібностей у молодого покоління.

Підлітковий вік є тим періодом життя людини, коли значною мірою проявляється креативність з метою самовираження і самоствердження особистості. Аналіз наукової літератури показує, що проблема розвитку творчих здібностей є багатоаспектною і вимагає міждисциплінарного дослідження, тому, в першу чергу, виникають запитання як саме виявляти ці здібності та їх розвивати. Адже тут вагому роль відіграють як і вербальні, так і невербальні характеристики творчого потенціалу, їх гендерний взаємозв'язок, умови навчання та виховання, а також індивідуальні особливості самої дитини. Враховуючи актуальність даної проблеми, її значущість для педагогічної практики та недостатню теоретичну розробку ми обрали саме цю тему дослідження.

Мета статті – теоретично обґрунтувати та експериментально дослідити психологічні особливості розвитку творчих здібностей у дітей підліткового віку, визначити їх рівні розвитку в підлітків та з'ясувати гендерні відмінності прояву.

Проблему розвитку творчих здібностей у дітей вивчали такі вчені, як: Ю.З. Гільбух, В.М. Дружинін, А. Леві, О.М. Матюшкін, В.О. Моляко, Л.Ф. Обухова, Н.В. Хазратова та ін.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показує, що на сьогоднішній день не існує однозначного підходу до трактування поняття творчості. Термін «творчість» вказує і на процес діяльності особистості, і на створені нею продукти та цінності, які стають надбанням культури, науки. Так, наприклад, на думку В.В. Клименка, творчість – означає створення нового, під яким розуміються як перетворення у свідомості і поведінці людини, так і створені нею продукти, які вона віддає іншим [4].

На початку ХХ століття були два напрями дослідження психології творчості. Одні вчені (В.М.Бехтерев, В.В.Савич та ін.) розглядали цю проблему з позицій біхевіоризму. Вони вважали, що творчий процес, опосередкований зовнішнім подразником, і є зворотною реакцією на цей подразник. Інші вчені (Б.В.Зейгарник, А.Р.Лурія, Ю.А.Самаріна, Б.М.Теплов та ін.) досліджували її з позицій особистісного підходу до процесу мислення і креативності [4].

Що ж таке – «творчі здібності»? Американський психолог Е. Фромм розумів під цим поняттям здатність дивуватися і пізнавати, вміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях; спрямованість на відкриття нового і усвідомлення свого досвіду [5].

Основними показниками творчих здібностей є:

Швидкість мислення – кількість ідей, які виникають за одиницю часу.

Гнучкість мислення – здатність швидко і без особливих зусиль зосереджуватися на кількох думках; осмислювати інформацію, отриману в одному контексті, для використання в іншому. Гнучкість – це добре розвинута навичка переносу (транспозиції). Вона забезпечує вміння легко переходити від одного класу явищ, що вивчаються, до іншого, бути готовим до інтелектуального ризику.

Оригінальність – здатність до генерації ідей, які відрізняються від загальноприйнятих, до парадоксальних, несподіваних рішень. Вона пов'язана з цілісним баченням усіх зв'язків і залежностей, непомітних під час послідовного логічного аналізу.

Допитливість – здатність дивуватися, проявляти інтерес до усього нового.

Сміливість – здатність приймати рішення в ситуаціях невизначеності, доводити їх до кінця, не боятися робити власні висновки, ризикуючи особистим успіхом та репутацією [7].

Основною рисою творчої особистості є креативність – інтегративна якість психіки, котра забезпечує продуктивні перетворення в різних сферах діяльності людини, дозволяючи задовольнити потребу у пошуковій активності.

В.М.Дружинін [1] трактує креативність як загальну здатність до творчості, яка характеризує особистість в цілому, проявляючись у різних сферах діяльності, а, отже, виступає як відносно незалежний фактор обдарованості. Автор вказує на незалежність креативності від зовнішніх ситуативних причин творчого акту, але при цьому наголошує на її зумовленості низкою внутрішньоособистісних якостей індивіда.

В.Н.Козменко [3] визначає креативність як одну з провідних життєвих потреб особистості в перетворенні дійсності, як інтегративну властивість психіки. На думку автора, на прояв креативності сприятливо впливають такі фактори, як: радість успіху, приплив стеничних емоцій, пристрасть до роботи, прагнення до ризику, незалежності, свободи дій.

В.Н.Дунчев [6] трактує креативність як здатність, пов'язану з широким діапазоном когнітивних і особистісних характеристик індивідуальності, котра відіграє важливу роль на початкових етапах творчого процесу. Д.Б.Богоявленська вважає, що креативність результатом кінцевого – вищого рівня творчого процесу.

Креативність стала об'єктом детального дослідження починаючи з середини 60-х років минулого століття, коли американський психолог Дж. Гілфорд запропонував кубічну модель структури інтелекту і виявив існування двох принципово відмінних типів мислення: конвергентного і дивергентного. На думку Дж. Гілфорда, основою креативності є дивергентне мислення, яке він пояснював як «тип мислення, що відбувається у різних напрямках».

Дж.Гілфорд [9] виділив чотири основних параметри креативності:

- 1) оригінальність - спроможність продукувати віддалені асоціації, незвичні відповіді;
- 2) семантична гнучкість - здатність виявити основну властивість об'єкта і запропонувати новий спосіб його використання;
- 3) образна гнучкість - спроможність побачити нові ознаки в об'єкті і можливості їх використання;
- 4) спонтанна гнучкість - продукування різноманітних ідей в нерегламентованих ситуаціях.

П.Торренс [9] виділяє наступні параметри креативності:

- 1.Швидкість чи побіжність – кількість варіантів вирішення завдання.
- 2.Пластичність чи гнучкість – ступінь різноманітності варіантів розв'язання.
3. Оригінальність ідей.
- 4.Старанність розробки ідей – їх деталізація.

З приводу гендерних відмінностей креативності думки вчених часто розходяться. Так, наприклад, Т.В. Виноградова, В.Н. Дружинін, В.В. Семенов стверджують про те, що відмінностей у показниках креативності між особами чоловічої та жіночої статі не існує. Проте

Г. Айзенк та Л.Кемін відзначають, що чоловіки краще виконують пошукову діяльність, висувують нові ідеї, вирішують принципово нові завдання, а жінки більш ефективно розв'язують типові, шаблонні задачі [2].

Н.В. Гаврюшкіна досліджувала креативність в учнів підліткового віку і виявила, що невербальна креативність є однаковою як у хлопців, так і в дівчат, проте вербальна креативність є набагато вищою у дівчат саме за рахунок того, що у них вища загальна креативність [2].

З метою дослідження особливостей прояву та рівня розвитку творчих здібностей у дітей підліткового віку нами проводилося експериментальне дослідження у Підгаєцькій гімназії Тернопільської області. У ньому взяло участь 48 дітей підліткового віку (учнів 6-7 класів).

Для дослідження творчих здібностей у дітей підліткового віку нами були використані такі психодіагностичні методики: тест невербальної креативності П. Торренса, опитувальник особистісної схильності до творчості Г.Девіса, експрес-метод креативності Д.Джонсона та вербальний тест творчого мислення І.С.Аверіна і Е. І.Щебланова.

Тест креативності П.Торренса використовувався нами для того, щоб визначити рівень розвитку творчих здібностей у підлітків, зокрема невербальної креативності, яка оцінювалася нами за такими чотирма параметрами, як: швидкість, гнучкість, оригінальність мислення та розробленість малюнку.

Опитувальник особистісної схильності до творчості Г.Девіса призначений для того, щоб дослідити самооцінку творчого потенціалу учня. Опитувальник складається з 21 запитання, на які учні відповідають самостійно. Отримані результати ми порівнювали з даними інших психодіагностичних методик.

Проте, щоб результати були дійсно достовірними ми провели експрес-метод Д.Джонсона для дослідження творчих здібностей з метою експертної оцінки прояву креативності в підлітків. У цьому дослідженні взяли участь 5 вчителів-предметників та класний керівник, які аналізували та оцінювали творчі здібності учнів за 8 показниками. Отримані результати уточнювали та взаємодоповнювали дані інших методів дослідження.

Вербальний тест творчого мислення І.С.Аверін і Е. І. Щебланова використовувався нами для того, щоб з'ясувати рівень розвитку вербальної креативності у підлітків, яка оцінювалася за такими параметрами, як: швидкість, гнучкість та оригінальність мислення.

Таким чином, проаналізувавши отримані результати, порівнявши їх та узагальнивши, нами було встановлено, що у 54% дітей підліткового віку, які взяли участь в експерименті, високий рівень розвитку творчих здібностей, у 34 % - середній рівень, у 12% учнів низький рівень розвитку творчих здібностей (див. рис.1.).

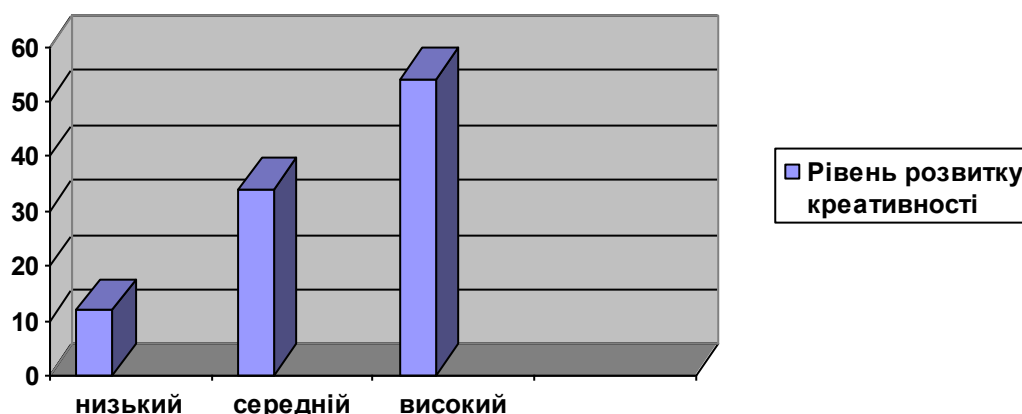


Рис.1

Рівень розвитку творчих здібностей у дітей підліткового віку

Як видно з діаграми, у більшості дітей переважає високий рівень творчості. Це може бути обумовлено як типом навчального закладу, в якому учні навчаються, адже саме гімназія об'єднує в собі обдарованих дітей, так і особистісним розвитком кожного з них. Проте є частина дітей, які мають низький рівень творчих здібностей. Саме з цими дітьми потрібно проводити корекційно-розвивальну роботу, адже в майбутньому це забезпечить успішність їх навчально-професійної діяльності.

Як уже вище зазначалося, останнім часом вчені проявляють підвищений інтерес до гендерних аспектів розвитку творчих здібностей. У процесі проведення експериментального дослідження ми також намагалися визначити гендерні відмінності прояву креативності у підлітків.

Встановлено, що показники вербальної креативності вищі у дівчат, ніж у хлопців. Так, за даними методики «Вербальний тест творчого мислення» І.С.Аверіна і Е.І.Щебланова вербальна креативність проявляється у 78% дівчат і тільки у 46 % хлопців. Однак щодо показників невербальної креативності, за результатами тесту невербальної креативності П.Торренса, то тут, навпаки, провідне місце належить хлопцям, які отримали 67%, а дівчата - 35%. На нашу думку, це пов'язано з тим, що у хлопців краще розвинене абстрактне мислення, яке необхідне для успішного виконання тесту П.Торренса.

Вищу експертну оцінку від вчителів щодо прояву творчих здібностей отримали дівчата, ніж хлопці. За даними експрес-методу креативності Д.Джонсона саме у дівчат, на думку педагогів, прослідковується вищий рівень загальної творчості, оскільки у школі від дітей найбільше вимагають демонстрування вербальної креативності, яка домінує у дівчат. Невербальна креативність заохочується лише з окремих навчальних предметів. Щодо самооцінки рівня розвитку власних творчих здібностей, то тут вищі показники спостерігаються у хлопців, ніж у дівчат, що може бути пов'язаним як з самооцінкою, так і з впевненістю у власних силах.

Отже, творчі здібності дозволяють продуктивно навчатися і працювати. Батькам та вчителям слід не забувати, що розвиток креативності у дітей потрібно насамперед заохочувати, визнавати цінність творчого мислення. Завдання школи і полягає в тому, щоб створити оптимальні умови для розвитку творчого потенціалу підлітків. Це стане успішною умовою їх особистісного розвитку та оволодіння майбутньою професією.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дружинин В. Н. Психология общих способностей - СПб.: Издательство Питер, 1999. - 368 с.
2. Ильин Е.П. Психология творчества, креативности, одаренности. – СПб.: Питер, 2009. – 448 с.
1. 3. Козменко В.Н. Проблема креативности личности // Психология творчества. – М., 1990. – С.131-148.
3. Міщиха Л.П. Психологія творчості. Навчальний посібник. – Івано-Франківськ: Гостинець, 2007. – 448 с.
4. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія. –К.: Академвидав, 2005. – 359 с.
2. 6.Панамарьова-Семенова Р.О. Психологічні принципи розвитку креативності обдарованої особистості // Обдарована дитина. – 2009. – №1. – С.2-10.
6. Психологічна підтримка творчості учнів / Упоряд. Главник. О., Зоц В. – К.: Редакція загальнопедагогічних газет, 2003. – 128 с.
7. Роменець В.А. Психологія творчості. – К.: Либідь, 2001. – 228с.
8. Федотова Т.В. Основні підходи до проблеми розвитку креативності особистості // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. – №9. – С.60-64.

Турчин І.

Науковий керівник – асист. Яцук О. В.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ПУНКТУАЦІЙНИХ НАВИЧОК УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «РЕЧЕННЯ» У 2 КЛАСІ

Відродження національної школи і реформування освіти в Україні є вимогою часу. Цей процес зумовлений змінами у суспільно-політичному житті і засвідчений Законом про освіту, Державною національною програмою «Освіта» (Україна ХХІ століття), концепцією мовної освіти.

Курс української мови – важлива складова загального змісту початкової освіти, оскільки мова виступає основним засобом опанування інших шкільних дисциплін. Формування пунктуаційних навичок – одна з основних проблем сучасної методики навчання мови, оскільки